

Valeriia Ihnatusha

Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine

CASHLESS ECONOMY AND DIGITAL PAYMENT INFRASTRUCTURE IN UKRAINE: ECONOMIC EFFECTS AND DEVELOPMENT LIMITS

Abstract. The paper investigates the development of cashless payments in Ukraine as a component of economic digitalization and financial resilience. NBU data indicate that in 2024 cashless transactions accounted for 94.6 % of card operations by number. In 2025 the POS-terminal network expanded from about 523 thousand to 605 thousand devices, while the number of active payment cards increased from 58.7 million to 65.4 million. By the end of 2025 cash withdrawals represented only 4.2 % of card transactions by number. The paper identifies lower transaction costs, better payment traceability, resilience of commerce and wider access to financial services as key benefits. At the same time, cybersecurity, unequal digital access and concentration of payment infrastructure remain significant risks. The role of instant payments and open banking in further competition is considered.

Keywords: cashless economy, payment infrastructure, digitalization, financial services, transaction costs, Ukraine

Валерія Ігнатуша

Вінницький національний технічний університет, Вінниця, Україна

БЕЗГОТІВКОВА ЕКОНОМІКА ТА ЦИФРОВА ПЛАТІЖНА ІНФРАСТРУКТУРА УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНІ ЕФЕКТИ Й ОБМЕЖЕННЯ РОЗВИТКУ

Анотація. Досліджено розвиток безготівкових розрахунків в Україні як складову цифровізації економіки та фінансової стійкості. За даними НБУ, у 2024 році безготівкові операції становили 94,6 % усіх карткових операцій за кількістю. У 2025 році мережа POS-терміналів розширилася приблизно з 523 тис. до 605 тис. пристроїв, а кількість активних платіжних карток збільшилася з 58,7 млн до 65,4 млн. Наприкінці 2025 року операції зі зняття готівки становили лише 4,2 % карткових операцій за кількістю. Визначено основні економічні ефекти: зниження транзакційних витрат, підвищення прозорості платежів, стійкість торгівлі та розширення доступу до фінансових послуг. Водночас зберігаються ризики кібербезпеки, цифрової нерівності та концентрації платіжної інфраструктури. Розглянуто роль миттєвих платежів і відкритого банкінгу у подальшому посиленні конкуренції.

Ключові слова: безготівкова економіка, платіжна інфраструктура, цифровізація, фінансові послуги, транзакційні витрати, Україна

Цифровізація платежів є одним із найбільш відчутних проявів трансформації повсякденної економічної поведінки в Україні. Навіть в умовах повномасштабної війни населення та бізнес зберегли високу довіру до карткових і дистанційних каналів розрахунків. За даними Національного банку України, у 2024 році безготівкові операції становили 94,6 % усіх операцій з платіжними картками за кількістю та 64,5 % за сумою [1]. Це означає, що картка в Україні дедалі менше виконує функцію інструменту доступу до готівки і дедалі більше стає безпосереднім засобом оплати та переказу коштів.

Економічний ефект безготівкових платежів формується через зниження транзакційних витрат. Для споживача це швидкість розрахунку, можливість дистанційної купівлі та менша потреба зберігати готівку. Для бізнесу - автоматизація обліку, швидше надходження виручки, інтеграція з електронною комерцією та зменшення витрат на інкасацію. Для держави - вища простежуваність обороту і кращі можливості для податкового адміністрування. Сукупний результат полягає у скороченні часу та ресурсів, які економічні агенти витрачають на здійснення платежів.

У 2025 році продовжилася активна розбудова платіжної інфраструктури. Кількість POS-терміналів зросла приблизно з 523 тис. наприкінці 2024 року до 605 тис. наприкінці 2025 року, тобто на 82,2 тис. пристроїв [2]. Одночасно кількість активних платіжних карток збільшилася з 58,7 млн до 65,4 млн. Таке розширення важливе не лише кількісно. Географічна доступність терміналів визначає, наскільки цифрові платежі можуть замінювати готівку у малих населених пунктах і в сегментах малого підприємництва, де витрати на еквайринг особливо чутливі.

Таблиця 1. Ключові кількісні показники досліджуваної проблематики

Показник	2024 рік	2025 рік
Частка безготівкових карткових операцій за кількістю	94,6 %	-
Кількість POS-терміналів	близько 523 тис.	близько 605 тис.
Кількість активних платіжних карток	58,7 млн	65,4 млн
Частка зняття готівки за кількістю операцій	-	4,2 % наприкінці року

Джерело: складено автором за офіційними даними, наведеними у списку джерел.

Наприкінці 2025 року частка операцій зі зняття готівки скоротилася до 4,2 % за кількістю карткових операцій [3]. Водночас за сумою їхня частка була значно вищою, що свідчить про збереження попиту на готівку для великих разових витрат, заощаджень або розрахунків у секторах із недостатньою платіжною інфраструктурою. Отже, перехід до безготівкової економіки не є механічною відмовою від готівки. Економічно доцільнішою є модель співіснування каналів, у якій безготівкові платежі домінують у повсякденних розрахунках, а готівка зберігає резервну та інклюзивну функції.

Суттєвий потенціал має розвиток миттєвих кредитових переказів у Системі електронних платежів НБУ. Використання стандарту ISO 20022 і орієнтація на сумісність із підходами SEPA створюють основу для здешевлення переказів, розширення QR-платежів і посилення конкуренції між банківськими та небанківськими сервісами [4]. Для торговця миттєвий переказ може бути альтернативою класичному картковому еквайрингу, особливо коли витрати на термінал та комісії є значними. Водночас економічний ефект залежатиме від зручності користувацького досвіду та швидкості інтеграції з касовими і бухгалтерськими системами.

Ще одним напрямом є відкритий банкінг, який передбачає стандартизований і контрольований доступ до платіжних рахунків за згодою клієнта. Його розвиток може знизити бар'єри для входу фінтех-компаній, полегшити порівняння фінансових продуктів та створити нові сервіси на основі агрегованої інформації про рахунки. Для економіки це потенційно означає посилення конкуренції та зниження вартості фінансового посередництва. Водночас відкритий доступ до даних підвищує вимоги до кіберзахисту, автентифікації користувачів і відповідальності постачальників послуг.

Попри швидку цифровізацію, існують і структурні обмеження. Перше - цифрова нерівність: частина громадян має обмежений доступ до смартфонів, інтернету або цифрових навичок. Друге - залежність від електроенергії та телекомунікацій, що особливо критично в умовах атак на інфраструктуру. Третє - кіберризики та шахрайство, які можуть підривати довіру користувачів. Четверте - ринкова концентрація, коли значна частка еквайрингу, емісії та процесингу зосереджується у невеликій кількості великих учасників.

Таким чином, розвиток безготівкової економіки в Україні вже має вимірювані результати у вигляді високої частки цифрових операцій та швидкого розширення платіжної інфраструктури. Подальший ефект залежатиме від переходу від простого збільшення кількості карток і терміналів до якісної конкуренції платіжних сервісів. Пріоритетами мають бути стійкість інфраструктури, кібербезпека, доступність цифрових платежів для малого бізнесу й населення, а також інтеграція миттєвих платежів та відкритого банкінгу у повсякденні фінансові процеси.

REFERENCES / СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Національний банк України. Безготівкові розрахунки у 2024 році суттєво переважали серед операцій з платіжними картками. 03.03.2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-u-2024-rotsi-suttyevo-perevajali-sered-operatsiy-z-platijnimi-kartkami> (дата звернення: 27.09.2026).
2. Національний банк України. Огляд банківського сектору. Лютий 2026 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2026-02.pdf (дата звернення: 27.09.2026).
3. Національний банк України. Огляд банківського сектору: банківська інфраструктура та платіжні операції. Лютий 2026 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2026-02.pdf (дата звернення: 27.09.2026).
4. Національний банк України. Миттєві платежі. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/ips> (дата звернення: 27.09.2026).